

# Siseministri määruse „Päästeteenistuse aumärgi liigid ja kirjeldus ning päästeteenistuse aumärgi andmise ja kandmise kord“ eelnõu seletuskiri

## 1. Sissejuhatus

### 1.1. Sisukokkuvõte

Päästeameti (edaspidi *PÄA*) embleem on registreeritud Riigikantseleis alates 18. oktoobrist 2003. Embleemil kasutatav motiiv pärineb Euroopa tuletõrjetraditsioonist ning on olnud tuletõrje sümbolina kasutusel alates 19. sajandist. Embleemi kaheksal tipul on sümboolne tähendus, mis väljendab tunnetust, vaprust, ühtekuuluvust, tähelepanelikkust, vastupidavust, lojaalsust, osavust ning teadmisi ja oskusi. Embleemi keskosas paikneb mustal sõõril väike riigivapp ning selle alumises osas asuv sinine kolmnurk on rahvusvaheline elanikkonnakaitse sümbol.

1.mai 2026 möödus 34 aastat päevast, mil Vabariigi Valitsuse määrusega „Eesti Vabariigi Riikliku Tuletõrjeameti likvideerimise ja tema funktsioonide üleandmise kohta Eesti Vabariigi Riiklikule Päästeametile“ loodi Päästeamet. PÄA aumärkide andmise traditsioon ulatub 1998. aastasse ning aumärke on välja antud igal aastal. Keskmiselt antakse aastas umbes 120 aumärki.

Päästeteenistuse aumärkidega tunnustatakse isikuid, kes on oma tegevuse, saavutuste või eeskujuliku käitumisega andnud olulise panuse inimeste turvalisuse suurendamisse, päästevaldkonna arengusse või päästetööde edukasse korraldamisse. Päästeteenistuse seaduse kohaselt võib aumärke anda nii päästeteenistujatele kui ka teistele isikutele. Päästeteenistuja on isik, kes töötab päästeasutuses. Päästeasutused on PÄA ja Häirekeskus (edaspidi *HÄK*). HÄK tegutseb iseseisva päästeasutusena alates 1. jaanuarist 2012.

Kehtiv aumärkide süsteem ei vasta enam täielikult päästeasutuste tänasele organisatsioonikorraldusele ega tunnustamispõhimõtetele. Senine süsteem ei võimalda piisavalt eristada erineva kaaluga teenete mõju ega tunnustatavate panuse ulatust. Praktikas on sama aumärki antud väga erinevate teenete eest, mistõttu ei ole tunnustus alati teene tegeliku tähendusega proportsionaalne.

Määruse eesmärk on ajakohastada päästeteenistuse aumärkide liigid, nende andmise alused ja tunnustamispõhimõtted. Muudatustega suurendatakse tunnustamissüsteemi läbipaistvust, arusaadavust ja õiglust. Samuti korrastatakse aumärkide hierarhiat ning loobutakse aumärkidest, mille eesmärk või kasutus ei vasta enam organisatsioonide tegelikele vajadustele. Kehtiva korra kohaselt põhineb aumärkide andmine osaliselt astmelisel süsteemil, mille puhul kõrgema tunnustuse saamine eeldab sageli varasemate tunnustuste olemasolu. Uue lähenemise kohaselt lähtutakse eelkõige konkreetse teo või teenete sisulisest kaalust. Aumärgi liik ja klass sõltuvad edaspidi tunnustatava panuse mõjust päästevaldkonnale, organisatsioonile või ühiskonnale tervikuna, mitte tema ametikohast ega varem saadud tunnustustest.

Alates 1. augustist 2022 jagunevad PÄA teenistujad päästeametnikeks ja päästetöötajateks. Sellest tulenevalt ei ole enam põhjendatud eristada erinevaid aumärke ametnikele, töötajatele ja päästeteenistujatele. Seetõttu loobutakse kuldsete ja hõbedaste tammelehtedega aumärkidest, mis olid algselt loodud ametnike ja töötajate tunnustamiseks.

Samuti muudetakse PÄA rinnamärgi staatust. Edaspidi ei käsitata rinnamärki aumärgina, vaid kuuluvusmärgina, mis antakse PÄA peadirektori käskkirja alusel teenistujale pärast päästeteenistuja vande andmist.

Määrusega tunnistatakse kehtetuks ka Suure Kuldristi andmise regulatsioon. Kehtiva korra kohaselt võis päästeasutuse peadirektor teha ministrile ettepaneku ka enda autasustamiseks Suure Kuldristiga. Selline eneseautasustamise võimalus ei ole kooskõlas avaliku teenistuse eetika ega tunnustamise üldpõhimõtetega ning seetõttu eemaldatakse Suur Kuldrist tunnustussüsteemist.

Eelnõuga täiendatakse PÄA tunnustamissüsteemi uue aumärgiga, milleks on Päästekeskuse Teenetemedal, mille andmise õigus antakse päästekeskuse juhile, mis võimaldab tunnustada teenistujaid ja koostööpartnereid vahetumalt ning nende panusele lähemal tasandil.

Päästekeskuse Teenetemedaliga tunnustatakse teenistujaid, koostööpartnereid ja teisi isikuid, kes on silma paistnud erilise pühendumuse, professionaalsuse, eeskujuliku teenistuskäitumise või muu märkimisväärse panusega päästekeskuse tegevusse ja piirkondliku turvalisuse suurendamisse. Tunnustuse andmise täpsem kord kehtestatakse PÄA peadirektori poolt.

Päästekeskuse tasandil tunnustamise võimaluse loomine muudab tunnustamise operatiivsemaks, nähtavamaks ja paindlikumaks ning tugevdab organisatsioonikultuuri. Samuti toetab see teenistujate motiveeritust ning võimaldab märgata ja esile tõsta silmapaistvaid saavutusi vahetult nende tekkimise kohas.

Eelnõuga täiendatakse ka HÄK-i tunnustamissüsteemi, luues Häirekeskuse Teenetemedali. Medal antakse isikutele, kes on andnud olulise panuse HÄK-i arengusse, paistnud silma professionaalse tegutsemisega Häirekeskuse tegevusvaldkonnas või osutanud muid organisatsiooni või piirkondliku turvalisuse seisukohalt olulisi teeneid.

Lisaks kehtiva määruse ajakohastamisele koondatakse käesolevasse määrusesse ka PÄA põhimääruses sisalduv Missioonimedi regulatsioon, mis tunnistatakse PÄA põhimääruse muudatustega kehtetuks. Sellega viiakse kogu päästeteenistuse aumärke käsitlev regulatsioon ühte õigusakti.

## **1.2 Eelnõu ettevalmistajad**

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud koostöös PÄA ja HÄK-ga ning juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi personaliosakonna teenistusõiguse valdkonnajuht Ingrid Puurvee (tel 612 5067, [ingrid.puurvee@siseministeerium.ee](mailto:ingrid.puurvee@siseministeerium.ee)).

Eelnõu ja seletuskiri on keeleliselt toimetamata, see tehakse pärast ametlikku kooskõlastusringi.

## **1.3. Märkused**

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu on seotud 03.10.2014 määruse nr 42 „Päästeameti põhimäärus“ muutmise eelnõuga, millega tunnistatakse kehtetuks Missioonimedi regulatsioon ja tuuakse see käesolevasse määrusesse.

Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks siseministri 30. aprilli 2008. a määrus nr 32 „Päästeteenistuse aumärgi liigid ja kirjeldus ning päästeteenistuse aumärgi andmise ja kandmise ning äravõtmise kord“, avaldamismärkega RT I, 10.10.2017, 14 (edaspidi *kehtiv määrus*).

## **2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs**

Kehtivas määrukses sisalduv regulatsioon vajab ulatuslikku ajakohastamist. Muudatuste mahtu ja ulatust arvestades on normitehniliselt põhjendatud kehtiv määrus tervikuna kehtetuks tunnistada ning kehtestada uus määrus. See tagab regulatsiooni parema süsteemsuse, selguse ja rakendatavuse.

Eelnõu koosneb 24 paragrahvist.

### **Eelnõu § 1. Reguleerimisala**

**Lõikes 1** sätestatakse määru reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse päästeteenistuse aumärkide liigid ja kirjeldused, aumärkide andmise ja äravõtmise alused ning nende kandmise kord. Aumärkide andmise alused on sätestatud eelnõu §-s 15.

**Lõike 2** kohaselt antakse päästeteenistuse aumärke isikutele, kes on oma tegevusega oluliselt panustanud inimeste turvalisuse suurendamisse, päästevaldkonna arengusse või näidanud üles vaprust inimeste või vara päästmisel.

Päästeamet ja Häirekeskus peavad oluliseks tunnustada nii oma teenistujaid kui ka teisi isikuid, kes on panustanud päästevaldkonna arengusse, aidanud kaasa turvalisema elukeskkonna kujundamisele või osalenud inimeste ja vara päästmisel.

Kui isik on päästnud inimese otsesest ohuolukorrast, tunnistatakse teda Elupäästja Medaliga.

Päästeameti ja Häirekeskuse tegevus sõltub suurel määral pühendunud ning professionaalsetest teenistujatest. Tunnustamine aitab väärtustada nende panust, tugevdab organisatsioonilist kuuluvustunnet ja motiveerib teenistujaid saavutama veelgi paremaid tulemusi. Samuti toetab tunnustamine mõlema organisatsiooni missiooni, visiooni ja väärtusi.

Päästeameti ülesanne on ennetada õnnetusi, juhtida päästesündmuste lahendamist ning päästa inimelusid ja vara. Häirekeskus tagab hädaabiteadete vastuvõtmise ja menetlemise ning hädaabiteenuste operatiivse koordineerimise. Nende ülesannete täitmine eeldab tõhusat koostööd ning kõrget professionaalsust. Aumärkide süsteem võimaldab esile tõsta neid, kes on sellesse eesmärki silmapaistvalt panustanud.

**Lõike 3** kohaselt antakse aumärgi saajale koos aumärgiga selle originaal, lindilõige ja tunnistus. Tunnistus kinnitab aumärgi andmist ning on tunnistuse ametlik dokument.

**Lõige 4** sätestab, et aumärkide üle peetakse arvestust selles päästeasutuses, kes aumärgi välja annab. Arvestuse pidamine tagab väljastatud aumärkide dokumenteerimise, jälgitavuse ja säilitamise.

### **Eelnõu § 2. Päästeteenistuse aumärgid**

**Lõikes 1** sätestatakse päästeteenistuse aumärkide liigid. Päästeteenistuse aumärkide süsteem koosneb neljast aumärgi liigist:

1. Päästeteenistuse Rist,

2. Elupäästja Medal,
3. päästeasutuse ja päästekeskuse Teenetemedal ning
4. Missioonimedal.

Selline liigitus võimaldab koondada päästeteenistuses kasutatavad aumärgid ühtsesse süsteemi ning tagab nende selge eristatavuse. Eri aumärkide andmise alused on sätestatud eelnõu §-s 15.

**Lõikes 2** sätestatakse päästeasutuse ja päästekeskuse teenetemedalite liigid. Eraldi teenetemedalite kehtestamine tuleneb PÄA ja HÄK-i organisatsioonilisest ülesehitusest ning võimaldab kasutada iga asutuse või päästekeskuse identiteeti kajastavat teenetemedalit.

**Lõikes 3** sätestatakse, et päästeteenistuse aumärkide ning nende juurde kuuluvate lindilõigete etalonkujutised on esitatud määruse lisades 1–11. Etalonkujutiste eesmärk on tagada aumärkide ja lindilõigete ühtne kujundus ning valmistamine. Lisades esitatud kujutised on aluseks aumärkide valmistamisel ja kasutamisel ning võimaldavad üheselt kindlaks teha iga aumärgi ja lindilõike välimuse.

### **Eelnõu § 3. Päästeteenistuse Risti klassid**

Paragrahvis sätestatakse Päästeteenistuse Risti klassid:

- Päästeteenistuse Kuldrist;
- Päästeteenistuse Hõberist;
- Päästeteenistuse Pronksrist.

Päästeteenistuse Kuldrist on päästeteenistuse kõrgeim aumärk. Sellele järgnevad hierarhiliselt Hõberist ja Pronksrist.

Risti klasside süsteem võimaldab eristada tunnustatavate teenete olulisust ning tagab tunnustamise proportsionaalsuse. Erinevate klasside kasutamine on kooskõlas teiste teenistuslike ja riiklike autasustamissüsteemidega, kus kõrgem klass on ette nähtud suurema mõjuga teenete tunnustamiseks.

Määruses ei ole enam Suure Kuldristi andmise regulatsiooni. Muudatuse eesmärk on kõrvaldada võimalus, et päästeasutuse juht võiks teha ettepaneku iseenda autasustamiseks. Selline lahendus ei oleks kooskõlas avaliku teenistuse eetika, läbipaistvuse ega hea halduse põhimõtetega.

### **Kolmas peatükk. Aumärkide kirjeldused**

Kolmandas peatükis sätestatakse üksikute aumärkide kujundus ja tehniline kirjeldus. Sätete eesmärk on tagada aumärkide ühtne valmistamine, visuaalne identiteet ning selge eristatavus.

### **Eelnõu § 4. Päästeteenistuse Kuldrist**

Paragrahvis sätestatakse Päästeteenistuse Kuldristi kirjeldus.

Kuldristi kujundus järgib päästeteenistuse ajaloolist sümboolikat ning rõhutab aumärgi kõrgeimat staatust. Kujunduses kasutatud kuldne metall, punased ja sinised detailid, sammuv lõvi ning leegimotiivid sümboliseerivad vaprust, pühendumust, riiklikku kuuluvust ja valmisolekut kaitsta inimelusid ning vara.

Kuldrist on ette nähtud tunnustamiseks kõige silmapaistvamate teenete eest ning selle väliskuju peab kajastama aumärgi erilist tähtsust.

### **Eelnõu § 5. Päästeteenistuse Hõberist**

Paragrahvis sätestatakse Päästeteenistuse Hõberisti kirjeldus.

Päästeteenistuse Hõberist on Päästeteenistuse Risti teine klass.

Hõberisti kujundus järgib Kuldristiga sama kujunduslikku loogikat ning säilitab aumärkide süsteemi visuaalse terviklikkuse. Klasside eristamiseks kasutatakse erinevat metalli ja roseti värvilahendust, mis võimaldab aumärgi klassi selgelt eristada.

Sätte eesmärk on tagada Päästeteenistuse Risti klasside ühtne kujundus ning selge hierarhiline ülesehitus.

### **Eelnõu § 6. Päästeteenistuse Pronksrist**

Paragrahvis sätestatakse Päästeteenistuse Pronksristi kirjeldus.

Päästeteenistuse Pronksrist on Päästeteenistuse Risti kolmas klass.

Pronksristi kujundus järgib sama kujundusloogikat nagu Kuld- ja Hõberist, tagades kogu ristide süsteemi ühtsuse. Kujunduslike detailide kaudu on võimalik eristada eri klasside aumärke, säilitades samal ajal nende omavahelise seose.

Sätte eesmärk on tagada tunnustamissüsteemi terviklikkus ja järjepidevus ning võimaldada erineva kaaluga teenete proportsionaalset tunnustamist.

### **Eelnõu § 7. Elupäästja Medal**

Paragrahvis sätestatakse Elupäästja Medali kujundus ning korduvate elupäästmiste tähistamise põhimõtted.

Kehtiva määruse kohaselt kasutatakse Elupäästja Medali I, II ja III klassi ning Eriklassi. Praktikas on selline klassisüsteem osutunud keerukaks ning ei võimalda esile tuua iga üksiku elupäästmise tähendust piisavalt selgelt.

Eelnõuga loobutakse Elupäästja Medali klassidest ja Eriklassist. Edaspidi antakse Elupäästja Medal ühtse medalina. Esimese elupäästmise korral kinnitatakse medali lindile ja lindilõikele kuldne sammuv lõvi. Iga järgneva elupäästmise tähistamiseks kasutatakse sama sümbolit koos rooma numbriga, mis näitab tunnustatud elupäästmiste arvu.

Muudatuse eesmärk on lihtsustada tunnustamissüsteemi ning tagada, et iga päästetud elu oleks selgelt ja väärikalt esile toodud. Samal ajal säilib võimalus eristada korduvaid elupäästmisi.

Medali kujunduses kasutatav kuldne lõvi sümboliseerib julgust, vaprust ja otsustavust. Punane lint väljendab valmisolekut tegutseda ohuolukordades ning sinine värv lojaalsust, usaldusväarsust ja pühendumust.

Säte on kooskõlas rahvusvaheliselt levinud praktikaga, mille kohaselt märgitakse korduvad elupäästmised olemasoleva tunnustuse juurde lisatavate erimärkidega, säilitades samal ajal aumärgi ühtse kujunduse.

### **Eelnõu § 8. Päästeameti Teenetemedal**

Paragrahvis sätestatakse Päästeameti Teenetemedali kirjeldus.

Medali kujunduses kasutatav sammuv lõvi sümboliseerib julgust, usaldusväarsust ja riiklikku kuuluvust. Elanikkonnakaitse sümboli kasutamine medali tagaküljel rõhutab Päästeameti rolli ühiskonna turvalisuse tagamisel. Lindi värvilahendus lähtub Päästeameti visuaalsest identiteedist ning toetab aumärgi äratuntavust.

Sätte eesmärk on kehtestada Päästeameti keskne teenistuslik tunnustus isikutele, kelle tegevus on aidanud kaasa organisatsiooni arengule ja ülesannete täitmisele.

### **Eelnõu § 9. Häirekeskuse Teenetemedal**

Paragrahvis sätestatakse Häirekeskuse Teenetemedali kirjeldus.

Teenetemedali kujundus lähtub Häirekeskuse visuaalsest identiteedist. Elanikkonnakaitse sümboli kasutamine rõhutab Häirekeskuse rolli avalike teenuste toimepidevuse ning kriisidele reageerimise tagamisel.

Sätte eesmärk on luua Häirekeskusele iseseisev teenistuslik tunnustus, mis toetab organisatsiooni tunnustamiskultuuri ning võimaldab esile tõsta silmapaistvaid saavutusi ja panust organisatsiooni arengusse.

### **Eelnõu § 10. Ida päästekeskuse Teenetemedal**

Paragrahvis sätestatakse Ida päästekeskuse Teenetemedali kirjeldus.

Medali kujunduses kasutatav kollane värv võimaldab eristada Ida päästekeskuse Teenetemedalit teistest päästekeskuste teenetemedalitest. Samal ajal säilib ühtne kujunduslik lahendus kogu päästekeskuste teenetemedalite süsteemis.

### **Eelnõu § 11. Lõuna päästekeskuse Teenetemedal**

Paragrahvis sätestatakse Lõuna päästekeskuse Teenetemedali kirjeldus.

Lõuna päästekeskuse Teenetemedali eristavaks tunnuseks on lindi valge värv. See võimaldab medalit visuaalselt eristada teistest päästekeskuste teenetemedalitest ning toetab päästekeskuste sümbolset eristatavust.

Sätte eesmärk on toetada piirkondlikku tunnustamiskultuuri ning suurendada tunnustamise paindlikkust PÄA-s.

### **Eelnõu § 12. Lääne päästekeskuse Teenetemedal**

Paragrahvis sätestatakse Lääne päästekeskuse Teenetemedali kirjeldus.

Medali kujunduses kasutatav roheline värv eristab seda teistest päästekeskuste teenetemedalitest. Ühtse kujunduslahenduse säilitamine tugevdab samas kogu Päästeameti tunnustussüsteemi visuaalset terviklikkust.

Sätte eesmärk on toetada Päästeameti tunnustamissüsteemi piirkondlikku mõõdet ning suurendada võimalusi märgata ja tunnustada silmapaistvaid panuseid päästekeskuste tasandil.

### **Eelnõu § 13. Põhja päästekeskuse Teenetemedal**

Paragrahvis sätestatakse Põhja päästekeskuse Teenetemedali kirjeldus.

Medali eristavaks tunnuseks on must värv lindi kujunduses. Värvilahendus võimaldab aumärki visuaalselt eristada teistest päästekeskuste teenetemedalitest, säilitades samal ajal süsteemi ühtsuse.

Sätte eesmärk on võimaldada piirkondliku tasandi tunnustamist ning tugevdada päästekeskuste rolli organisatsiooni tunnustamissüsteemis.

### **Eelnõu § 14. Missioonimedal**

Paragrahvis sätestatakse Missioonimedali kirjeldus ning selle korduva omistamise põhimõtted.

Eelnõuga viiakse missioonimedalit puudutav regulatsioon üle Päästeameti põhimäärusest käesolevasse määrusesse. Muudatuse eesmärk on koondada kõik päästeteenistuse aumärke käsitlevad sätted ühte õigusakti ning muuta regulatsioon süsteemsemaks ja kasutajasõbralikumaks.

Muudatus ei too kaasa sisulisi muudatusi missioonimedali andmise tingimustes ega senises tunnustamispraktikas. Tegemist on normitehnilise korrastamisega, mis parandab regulatsiooni selgust ja terviklikkust.

### **Eelnõu § 15. Aumärgi andmise alused**

Paragrahvis sätestatakse päästeteenistuse aumärkide andmise alused. Sätte eesmärk on tagada aumärkide andmise läbipaistvus, ühtne kohaldamine ning eristada erinevate aumärkide eesmärki ja tunnustatava panuse laadi. Aumärkide andmise aluste sätestamine määruses võimaldab tagada, et tunnustamise otsused põhinevad selgetel ja avalikult teada olevatel kriteeriumitel.

**Lõikes 1** sätestatakse Päästeteenistuse Risti klasside andmise alused. Päästeteenistuse Rist on päästeteenistuse kõrgeim aumärk, mille klassid võimaldavad tunnustada erineva ulatuse ja mõjuga teeneid.

Kuldrist on ette nähtud kõige väljapaistvamate teenete tunnustamiseks, millel on riiklik või rahvusvaheline mõju, sealhulgas ulatuslike ja keerukate päästetööde juhtimisel või silmapaistva panuse eest päästevaldkonna arengus.

Hõberist on mõeldud keerukate päästetööde juhtimise või silmapaistvate teenete tunnustamiseks päästealal, mille mõju ulatub organisatsiooni, piirkonna või riiklikule tasandile.

Pronksristiga tunnustatakse keerukatel päästetöödel ülesnäidatud vaprust või muid märkimisväärsed teeneid päästevaldkonnas.

**Lõikes 2** sätestatakse Elupäästja Medal andmise alus. Elupäästja Medal antakse tunnustusena inimelu päästmisel ilmutatud vaprust ja kangelaslikkuse eest. Elupäästmine on päästevaldkonna keskne väärtus ning selle eest antav tunnustus omab päästeteenistuse aumärkide süsteemis eraldiseisvat tähendust. Medalit võib anda nii päästeasutuse teenistujale kui ka teisele isikule, kes on oma tegevusega inimese elu päästnud.

**Lõikes 3** sätestatakse Päästeameti Teenetemedali andmise alus. Medaliga tunnustatakse isikut, kelle tegevus on aidanud kaasa Päästeameti eesmärkide saavutamisele või päästevaldkonna arengule. Teenetemedali eesmärk on võimaldada tunnustada nii üksikuid silmapaistvaid saavutusi kui ka pikaajalist tulemuslikku panust organisatsiooni tegevusse.

**Lõikes 4** sätestatakse Häirekeskuse Teenetemedali andmise alus. Medaliga tunnustatakse isikuid, kes on andnud olulise panuse Häirekeskuse arengusse või selle eesmärkide saavutamisse. Eraldi teenetemedali kasutuselevõtt võimaldab väärtustada Häirekeskuse tegevusvaldkonnale omast panust ning toetada organisatsiooni tunnustamiskultuuri.

**Lõikes 5** sätestatakse päästekeskuse Teenetemedali andmise alus. Medal on ette nähtud tunnustamiseks teenete eest, mis on aidanud kaasa päästekeskuse tegevuse arendamisele või selle eesmärkide saavutamisele. Päästekeskuse tasandil tunnustamise võimaluse loomine võimaldab märgata ja esile tõsta eelkõige piirkondliku tähtsusega saavutusi ning tugevdab tunnustamiskultuuri vahetult tegevuse toimumise tasandil.

**Lõikes 6** sätestatakse Missioonimedali andmise alus. Missioonimedal antakse isikule, kes on osalenud Eesti päästemeeskonna välismissioonil või muul päästevaldkonna rahvusvahelisel operatsioonil. Medal väljendab tunnustust Eesti riigi esindamise ning rahvusvahelise koostöö edendamisse antud panuse eest ning rõhutab päästevaldkonna rahvusvahelise mõõtmega tähtsust.

Missioonidel osalemine eeldab kõrget professionaalsust, valmisolekut tegutseda mitmekultuurilises keskkonnas ning võimet esindada Eesti riiki rahvusvahelistes operatsioonides. Seetõttu on missioonimedalil päästeteenistuse tunnustamissüsteemis eraldiseisev koht.

Paragrahv tervikuna loob selge seose aumärgi liigi ja tunnustatava teo või teenete vahel ning aitab tagada aumärkide süsteemi järjepideva ja eesmärgipärase kohaldamise.

## **Eelnõu § 16. Aumärgi andmise ettepanek**

**Lõikes 1** sätestatakse isikud, kellel on õigus esitada ettepanek päästeteenistuse aumärkide, sealhulgas Päästeteenistuse Risti klasside ja päästeasutuse Teenetemedali andmiseks.

Sätte eesmärk on tagada tunnustamismenetluse läbipaistvus, ühtsus ja põhjendatus ning võimaldada esile tõsta isikuid, kes on oma tegevuse, saavutuste või eeskujuliku käitumisega andnud olulise panuse päästevaldkonda.

Ettepaneku esitamise õigus on antud erinevatele juhtimistasanditele ja teenistujatele, et tagada kandidaatide mitmekülgne hindamine ning võimalus märgata nii organisatsiooniüleseid kui ka vahetus töökeskkonnas silma paistnud teeneid.

Ettepaneku võivad esitada:

1. päästeasutuse peadirektor;
2. päästeasutuse struktuuriüksuse juht ning Häirekeskuses ka valdkonna juht;
3. siseminister või Siseministeeriumi kantsler;
4. päästeteenistuja, kui ettepanek on eelnevalt kooskõlastatud kandidaadi vahetu juhi või valdkonna juhiga.

**Lõike 2** kohaselt võib Elupäästja Medali andmise ettepaneku esitada iga isik.

Ettepaneku põhjendatuse kontrollimiseks tuleb see kooskõlastada selle päästkeskuse juhiga, kelle tegevuspiirkonnas elupäästesündmus aset leidis. Nii tagatakse sündmuse asjaolude kontrollimise võimalus ning autasustamise otsuse objektiivsus.

**Lõikes 3** sätestatakse päästkeskuse Teenetemedali andmise ettepaneku esitamise õigus. Ettepaneku võivad esitada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikud.

Sätte eesmärk on võimaldada tunnustada teenistujaid ja koostööpartnereid vahetult päästkeskuse tasandil. Regulatsioon tagab, et tunnustamine ei sõltu üksnes juhtkonna hinnangust, vaid teenistujatel on samuti võimalus esile tõsta kolleegide märkimisväärseid saavutusi. Selline lähenemine toetab õiglast, läbipaistvat ja laiapõhjalist tunnustamiskultuuri.

**Lõikes 4** sätestatakse autasustamise ettepanekute esitamise kord.

Kehtiva määruse kohaselt tunnustatakse isikuid kaks korda aastas ning ettepanekuid saab esitada 15. jaanuariks ja 15. juuliks. Eelnõuga loobutakse tähtaegade kehtestamisest määruse tasandil ning nende määramine antakse päästeasutuste sisekorra reguleerida.

Päästeamet annab Päästeteenistuse Risti klassid, Päästeameti Teenetemedalid ning muud keskse tasandi aumärgid üldjuhul üle tuletõrje aastapäevale pühendatud pidulikul üritusel. Päästkeskuste Teenetemedaleid võib anda sagedamini vastavalt peadirektori kehtestatud korrale.

Häirekeskus korraldab aumärkide andmise Häirekeskuse peadirektori kehtestatud korra alusel.

**Lõikes 5** sätestatakse, et kui kandidaat ei tööta päästeasutuses, esitab ettepaneku lõikes 1 nimetatud õigustatud isik vastavale päästeasutusele.

Sätte eesmärk on tagada, et ka väljaspool päästeasutusi tegutsevate isikute panus oleks võimalik tunnustamisele esitada ühtses menetluskorras.

**Lõikes 6** sätestatakse, et päästeasutuse peadirektor kinnitab käskkirjaga aumärkide andmise otsustuskogu koosseisu ja töökorra.

Otsustuskogu kasutamine aitab tagada otsuste läbipaistvuse, järjepidevuse ja ühtsete hindamispõhimõtete rakendamise.

**Lõike 7** kohaselt ei pea aumärgi andmata jätmist põhjendama.

Tunnustamine on oma olemuselt kaalutusotsus ning põhineb erinevate teenete ja kandidaatide võrdlemisel. Tegemist ei ole subjektiivse õigusega saada aumärk, vaid tunnustuse andmisega avalikes huvides.

Põhjendamiskohustuse puudumine väldib olukordi, kus kandidaatidele tuleks anda negatiivset või väärtushinnangulist tagasisidet üksnes aumärgi mitteandmise selgitamiseks.

**Lõike 8** kohaselt võib aumärgi anda ka postuumselt.

Säte võimaldab tunnustada isikuid, kelle märkimisväärne panus või teened selguvad või leiavad tunnustamist pärast nende surma. Postuumselt tunnustamine võimaldab avaldada austust nii lahkunud isikule kui ka tema lähedastele.

**Lõikes 9** sätestatakse aumärkide andmisega seotud eetikanõuded.

Autasustamiseks ei esitata isikuid:

- kellel on kehtiv distsiplinaarkaristus;
- kellel on kehtiv karistus tahtlikult toime pandud kuriteo eest;
- kes on kohtueelse uurimise või kohtu all süüdistatuna kuriteos.

Nõue tuleneb aumärkide eesmärgist tunnustada eeskujulikku käitumist, pühendumust ja avalikku usaldust väärivaid isikuid.

Samas ei välista regulatsioon autasustamist nende isikute puhul, kes on karistuse juba kandnud ning kelle puhul puuduvad kehtivad piirangud. Sellistel juhtudel hinnatakse kandidaadi vastavust aumärgi andmise tingimustele tavapärasel korras.

## **Eelnõu § 17. Aumärgi andmise otsus**

Paragrahvis sätestatakse aumärgi andmise otsustuspädevus ning määratakse kindlaks, kelle käskkirjaga vormistatakse eri aumärkide andmise otsus. Sätte eesmärk on tagada selge pädevusjaotus ning otsustamise läbipaistvus, arvestades aumärkide erinevat tähendust ja autasustamise tasandit.

**Lõikes 1** sätestatakse, et Päästeteenistuse Risti ja Elupäästja Medali andmise otsus vormistatakse valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga vastava päästeasutuse peadirektori ettepanekul. Tegemist on päästeteenistuse kõige olulisemate teenete- ja vaprusaumärkidega, mistõttu on põhjendatud nende andmise otsustamine ministri tasandil.

**Lõikes 2** sätestatakse, et Päästeameti Teenetemedali ja Missioonimedali andmise otsus vormistatakse Päästeameti peadirektori käskkirjaga. Selline lahendus võimaldab tunnustada isikuid, kelle teened on seotud Päästeameti tegevuse, eesmärkide saavutamise või rahvusvahelisel missioonil osalemisega.

**Lõikes 3** sätestatakse, et Häirekeskuse Teenetemedali andmise otsus vormistatakse Häirekeskuse peadirektori käskkirjaga. See annab Häirekeskusele võimaluse tunnustada oma tegevusvaldkonnaga seotud silmapaistvaid teeneid ning toetab organisatsiooni iseseisvat tunnustamissüsteemi.

**Lõikes 4** sätestatakse, et päästekeskuse Teenetemedali andmise otsus vormistatakse vastava päästekeskuse juhi käskkirjaga. Päästekeskuse juhile otsustuspädevuse andmine võimaldab tunnustada piirkondlikul tasandil osutatud teeneid ning märgata vahetult päästekeskuse tegevusega seotud saavutusi ja panust.

Paragrahv tervikuna loob selge ja üheselt mõistetava pädevusjaotuse, mille kohaselt sõltub aumärgi andmise otsustaja aumärgi liigist ning tunnustamise tasandist. Selline lahendus toetab tunnustamissüsteemi järjepidevat ja eesmärgipärast rakendamist.

## **Eelnõu § 18. Aumärgi üleandmine**

Paragrahvis sätestatakse aumärkide üleandmise pädevus.

Päästeteenistuse Risti klassid ja Elupäästja Medali annab üle siseminister või tema volitatud isik vastava päästeasutuse peadirektori ettepanekul.

Päästeameti Teenetemedali ja Missioonimedali annab üle Päästeameti peadirektor või tema volitatud isik.

Häirekeskuse Teenetemedali annab üle Häirekeskuse peadirektor või tema volitatud isik.

Päästekeskuse Teenetemedali annab üle vastava päästekeskuse juht.

Päästeameti ja Häirekeskuse peadirektoritele annab Päästeteenistuse Risti siseminister. Muudatus rõhutab ministri rolli kõrgeimate päästeteenistuse aumärkide üleandmisel.

Postuumselt antud aumärk antakse üle perekonnaliikmele või lähedasele isikule.

Sätetatakse ka aumärgiga kaasneva tunnistuse allkirjastamise kord. Tunnistuse allkirjastaja sõltub aumärgi liigist ning tunnustamise tasandist.

## **Eelnõu § 19. Päästeteenistuse aumärgi kandmine**

Paragrahvis sätestatakse aumärkide kandmise etikett ja reguleeritakse aumärkide kandmise kord.

**Lõike 1** kohaselt kantakse Päästeteenistuse Kuldristi, Päästeteenistuse Hõberisti, Päästeteenistuse Pronksristi ja Päästeasutuse Teenetemedalit vormi või piduliku riietuse juures vasakul rinnal pärast riiklikke teenetemärke, järjestatuna paremalt vasakule teenetemärkide tähtsuse alanevas järjekorras.

**Lõike 2** kohaselt kantakse Elupäästja Medalit vormi või piduliku riietuse juures vasakul rinnal paremalt vasakule järjestatuna teenetemärkide tähtsuse alanevas järjekorras pärast riiklikke teenetemärke ja Päästeteenistuse riste.

**Lõike 3** kohaselt ei muudeta võrreldes kehtiva määrusega teenete- ja aumärkide rinda kinnitamise korda, aumärkide asemel kantavate lindilõigete kasutamist ega originaalmõõtmes aumärkide kandmise korda õhtuvormi, õhtukleidi, fraki või smokingu juurde.

**Lõike 4** kohaselt võib kanda lindilõikeid, mis asendavad originaalumärke. Lindilõiked paigutatakse samas järjestuses nagu vastavad aumärgid.

**Lõike 5** kohaselt üldjuhul originaalmõõtmes aumärke õhtuvormi, õhtukleidi, fraki või smokingu juurde ei kanta.

**Lõike 6** kohaselt juhindutakse Päästeteenistuse aumärkide kandmisel muudel juhtudel teenetemärkide kandmise heast tavast.

**Lõike 7** kohaselt võib aumärki kanda üksnes selle õiguspärane saaja, millega välditakse aumärkide väärkasutust.

## **Eelnõu § 20. Duplikaadi väljastamine**

Paragrahvis sätestatakse aumärgi, lindilõike või tunnistuse duplikaadi väljastamise kord.

Säte võimaldab aumärgi, lindilõike või tunnistuse duplikaadi tellimist aumärgi kavaleri avalduse alusel ja kulul.

## **Eelnõu § 21. Aumärgi äravõtmine**

Paragrahvis sätestatakse aumärgi äravõtmise alused.

Aumärk väljendab ühiskondlikku tunnustust ning kinnitab väärtusi, nagu ausus, vaprus, pühendumus ja eeskujulik käitumine. Kui aumärgi saanud isik käitub viisil, mis on nende väärtustega vastuolus, võib tekkida vajadus võtta temalt õigus aumärki kanda.

Aumärgi võib ära võtta juhul, kui:

- 1) on jõustunud kohtuotsus, millega isik on süüdi mõistetud tahtliku kuriteo toimepanemises või
- 2) saavad teatavaks enne aumärgi andmist esinenud asjaolud, millest teadmise korral ei oleks isikule aumärki antud või
- 3) isiku hilisem käitumine on olnud niivõrd vääritud, et see välistaks talle aumärgi andmise.

Need alused aitavad säilitada aumärkide väärikuse, usaldusväärsuse ja ühiskondliku autoriteedi.

Aumärgi äravõtmise korral tuleb see tagastada aumärgi andmise otsustanud päästeasutusele.

## **Eelnõu § 22. Enne määruse jõustumist antud aumärkide kandmine**

Kuigi eelnõu kohaselt Päästeteenistuse Suurt Kuldristi, Päästeteenistuse Medalit, Päästeameti Kuldsede ja Hõbedaste Tammelehtedega Teenetemedaleid, Elupäästja Medali klassi medaleid ning Päästeameti Rinnamärki edaspidi enam ei anta, tuleb tagada varem antud aumärkide kandmise võimalus. Seetõttu sätestatakse, et enne määruse jõustumist antud aumärke võib jätkuvalt kanda nende andmise ajal kehtinud korra kohaselt.

## **Eelnõu § 23. Määruse kehtetuks tunnistamine**

Paragrahviga tunnistatakse kehtetuks siseministri 30. aprilli 2008. aasta määrus nr 32 „Päästeteenistuse aumärgi liigid ja kirjeldus ning päästeteenistuse aumärgi andmise ja kandmise ning äravõtmise kord“.

Kehtiva määruse kehtetuks tunnistamine on vajalik, kuna uus määrus reguleerib sama valdkonda terviklikult ning asendab senise regulatsiooni.

**Eelnõu § 24.** kohaselt jõustub määrus 1. novembril 2026.

Eelnõul on üksteist lisa, kus on toodud aumärkide kujutised ja kirjeldused.

## **3. Eelnõu terminoloogia**

Eelnõus ei kasutata uusi termineid.

## **4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele**

Eelnõuga ei võeta üle ega rakendata Euroopa Liidu õigust.

## **5. Määruse mõju**

### **5.1. Muudatuse eesmärk ja vajadus**

Muudatuse eesmärk on kaasajastada PÄA ja HÄK-i aumärkide andmise süsteem vastavalt tänastele teenistuslikele vajadustele, organisatsioonistruktuurile ning tunnustamiskultuuri arengule. Kehtiv aumärkide süsteem ei võimalda eristada panuse tegelikku mõju ning sama aumärgi saab väga erineva kaaluga teenete eest, mis muudab tunnustamise ebaproportsionaalseks ja vähendab selle läbipaistvust.

### **5.2 Sotsiaalne mõju**

Aumärgi andmine ei too üldjuhul kaasa otsest materiaalist kasu. Selle mõju avaldub eelkõige tunnustuse, maine ja väärtuspõhise tunnustamiskultuuri kaudu. Aumärk väljendab institutsionaalset tunnustust tegevusele, saavutustele või teenetele, millel on oluline väärtus päästevaldkonna, organisatsiooni või ühiskonna seisukohalt.

PÄA põhiväärtused on inimesekesksus, professionaalsus, vastutustundlikkus ja koostöö. Aumärkide andmise süsteem toetab nende väärtuste esiletõstmist ning väärtuspõhise organisatsioonikultuuri kujundamist.

- Inimesekesksus. Aumärk väljendab tunnustust isikutele, kelle tegevus on aidanud kaasa organisatsiooni eesmärkide saavutamisele ja ühiskonna turvalisuse suurendamisele. Tunnustamine aitab suurendada väärtustatuse tunnet ning tugevdab kuuluvust organisatsiooni.
- Professionaalsus. Aumärgiga tunnustatakse kõrget erialast pädevust, pühendumust ja eeskujulikku teenistust. See rõhutab professionaalse tegutsemise olulisust ning toetab avalikku usaldust päästeasutuste tegevuse vastu.
- Vastutustundlikkus. Aumärgid väärtustavad eetilist, kohusetundlikku ja avalikke huve teenivat tegutsemist ning aitavad kujundada organisatsioonis väärtuspõhiseid käitumismorme.
- Koostöö. Aumärgi saajad on sageli silma paistnud tulemusliku koostöö ja ühiste eesmärkide saavutamise. Nende tunnustamine aitab esile tõsta head eeskju ning toetab koostöökultuuri arengut.

HÄK-i põhiväärtused on asjatundlikkus, kiirus ja inimlikkus. Ka HÄK-i tunnustamissüsteem toetab nende väärtuste järgimist ja esiletõstmist.

- Asjatundlikkus. Aumärgiga tunnustatakse isikuid, kes on oma teadmiste, oskuste ja professionaalse tegevusega andnud olulise panuse Häirekeskuse ülesannete täitmisel ning organisatsiooni arengusse.
- Kiirus. Aumärgiga tunnustatakse inimesi, kelle tegevus on aidanud tagada kiiret, tõhusat ja kvaliteetset abi ning suurendanud Häirekeskuse operatiivset võimekust.
- Inimlikkus. Aumärgiga tunnustatakse isikuid, kes on oma tegevuses üles näidanud hoolivust, empaatiat ja lugupidavat suhtumist nii abivajajatesse kui ka kolleegidesse ning aidanud seeläbi kaasa usaldusväärse teenuse osutamisele.

Regulatsioonil on positiivne sotsiaalne mõju, kuna see toetab väärtuspõhist juhtimist, teenistujate motiveeritust, organisatsioonisisese tunnustamiskultuuri arengut ning päästeasutuste usaldusväärsust. Negatiivseid mõjusid sihtrühmadele ega ühiskonnale laiemalt ei ole tuvastatud.

## **6. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud**

Määruse rakendamine ei vaja täiendavaid eelarvevahendeid. Aumärkide valmistamise ja väljaandmise kulud kaetakse PÄA ja HÄK-i eelarves selleks ettenähtud vahenditest. Uute aumärkide kasutuselevõtu ja kujunduse muudatustega seotud kulud on arvestatud asutuste tavapäraste tegevuskulude hulka.

## **7. Määruse jõustumine**

Määrus jõustub 1. novembril 2026. Jõustumise kuupäeva täpne määratlemine on vajalik, kuna samal ajal jõustuvad ka Päästeameti põhimääruse muudatused, milles tunnistatakse kehtetuks Missioonimedali regulatsioon.

#### **8. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon**

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostöölastamiseks Riigikantseleile ja arvamuse andmiseks Päästeametile, Häirekeskusele ja Sisekaitseakadeemiale.